

Dit document is opgesteld naar aanleiding van het deelprogramma Wederopbouw van de visie Erfgoed en Ruimte en is een nadere uitwerking van de kernkwaliteiten zoals die genoemd zijn in bijlage 3 van de Visie Erfgoed en Ruimte.

Met kennis en advies geeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de toekomst een verleden.

Sluis

Oostburg

Toonbeeld van de wederopbouw

Inhoud

- Wederopbouw: tonen van een tijdperk *pagina 2*
- Methodiek en leeswijzer *pagina 3*
- De wederopbouwperiode *pagina 4*
- Wederopbouwkernel Oostburg *pagina 7*
- Uitgangspunten van het wederopbouwplan:
 - een stad om in te leven *pagina 10*
 - De kernkwaliteiten *pagina 12*
 - Conclusie *pagina 14*

Wederopbouw: tonen van een tijdperk

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft in 2011 dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd en kunnen worden beschouwd als toonbeelden van de Wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (planmatige opgezette uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota *Kiezen voor karakter*, de rijksvisie op erfgoed en ruimte die op 15 juni 2011 door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Infrastructuur en Milieu namens het kabinet is aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer (TK 2010-2011, 32 156 nr. 29).

De selectie als wederopbouwgebied zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Daarnaast wil het Rijk stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de Wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven en als cultureel erfgoed een rol van betekenis spelen in de ruimtelijke ordening.

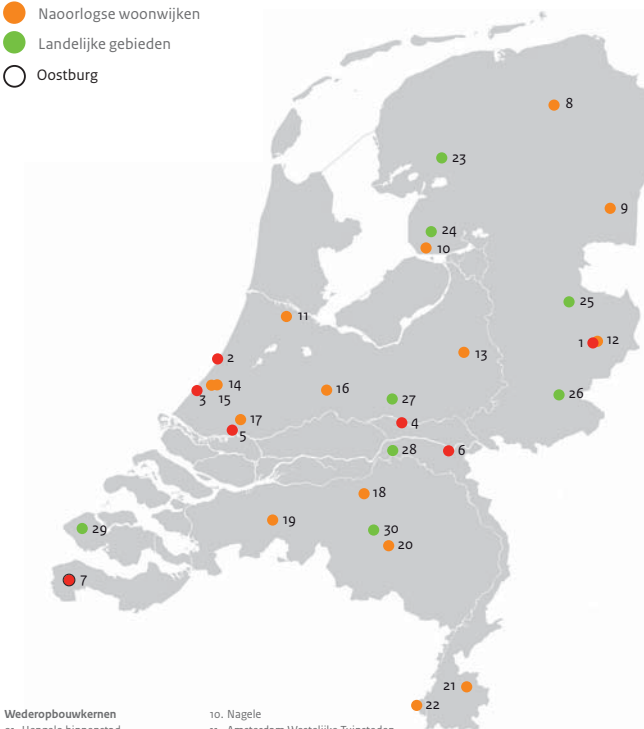
In lijn met de *Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg* (TK 2009-2010, 32 156 nr. 13) wordt hier in juridische zin invulling aangegeven – niet door aanwijzing als beschermd stads- of dorpsgezicht – maar als uitvloeisel van de verplichting om cultuurhistorie onderdeel te laten zijn van de belangenafweging in het kader van de totstandkoming van bestemmingsplannen, zoals opgenomen in artikel 3.1.6 lid 5 onder a van het Besluit ruimtelijke ordening.

Nu zo'n zestig jaar na de realisatie bouw of aanleg, zijn deze wederopbouwgebieden als gevolg van maatschappelijke en sociaaleconomische veranderingen, object van (ingrijpende) vernieuwingsoperaties. De uitdaging hierbij is om ontwikkelingen en vernieuwing hand-in-hand te laten gaan met het behoud van het bijzondere karakter van deze gebieden.

Kennis, inzicht en begrip van de cultuurhistorische waarden van de wederopbouwgebieden en hun ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis zijn van belang bij het maken van weloverwogen keuzes in de planvormingsprocessen. Dit gebiedsdocument is bedoeld ter ondersteuning hiervan en brengt de bijzondere kernkwaliteiten van één van deze gebieden in beeld: de wederopbouwkeren Oostburg.

30 wederopbouwgebieden

- Wederopbouwkeren
- Naoorlogse woonwijken
- Landelijke gebieden
- Oostburg

Wederopbouwkeren 01. Hengelo binnenstad 02. Katwijk aan Zee Boulevardzone 03. Den Haag Atlantikwallzone Kijkduin-Zorgvliet 04. Rhenen binnenstad 05. Rotterdam oostelijke binnenstad 06. Nijmegen binnenstad 07. Oostburg Naoorlogse woonwijken 08. Groningen De Wijert-Noord 09. Emmen Emmermeer, Angelslo en Emmerhout	10. Nagele 11. Amsterdam Westelijke Tuinsteden 12. Hengelo Klein Driene I en II 13. Apeldoorn Kerschoten 14. Den Haag Mariahoeve 15. Leidschendam-Voorburg De Heuvel Prinsenhof 16. Utrecht De Halve Maan 17. Rotterdam Ommoord 18. Den Bosch Plan Zuid/De Pettelaar 19. Breda De Heuvel 20. Eindhoven 't Hooft 21. Heerlen Vrieheide 22. Maastricht De Pottenberg	Landelijke gebieden 23. Skarsterlân Haskerveenpolder 24. Noordoostpolder 25. Vriezenveen 26. Berkelland Beltrum I 27. De Groep en omgeving 28. Maas en Waal-West 29. Veere Walcheren 30. Boxtel en Best De Scheeken

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Methodiek en leeswijzer

De methodiek is er op gericht de kernkwaliteiten uit de Wederopbouwperiode te analyseren en herkenbaar in beeld te brengen. Als basis voor de ruimtelijke analyse zijn bestaande studies gebruikt, waar nodig aangevuld met een veldbezoek om de bureaustudie te toetsen. In het colofon van dit document is opgenomen welke studies en rapporten als basis gebruikt zijn voor dit gebiedsdocument. De inhoudelijke focus van de gebiedsdocumenten ligt op de Wederopbouwperiode en de actuele situatie van het gebied. Om de context van de ontwikkelingen te begrijpen, zijn waar nodig relevante ontwikkelingen uit andere tijdsperiodes meegenomen in de analyse.

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de wederopbouwperiode in het algemeen en de specifieke ontwikkelingen met betrekking tot wederopbouwkeren (herstelde oorlogsschade) in het bijzonder. In de erna volgende hoofdstukken wordt ingezoomd op het onderhavige gebied en wordt door middel van een gebiedsanalyse geïdentificeerd wat de specifieke kernkwaliteiten zijn die dit gebied tot een wederopbouwgebied van nationaal belang maken.

Bron: gemeentearchief Emmen

De wederopbouwperiode

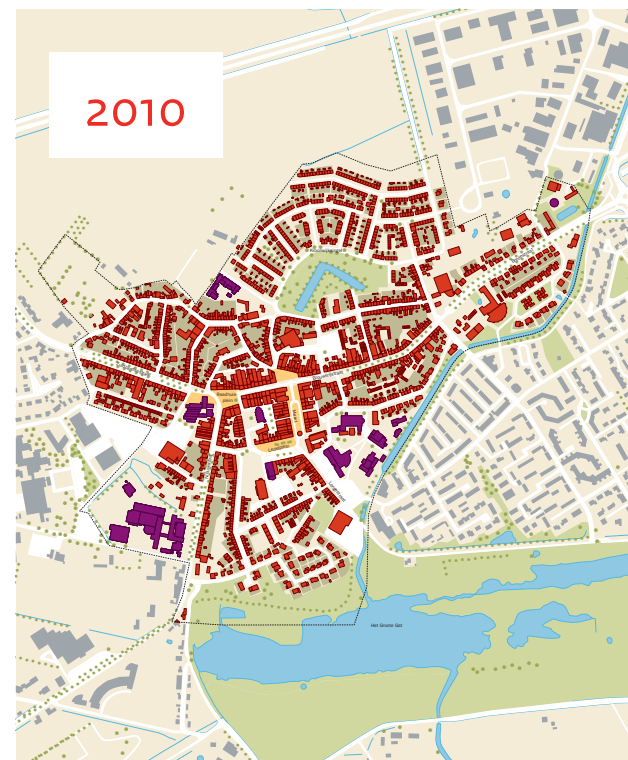
Nederland maakte tussen 1945 en 1965 een ongekende transformatie door. In ruimtelijk, economisch en in sociaal-maatschappelijk opzicht veranderde ons land ingrijpend. Na de Tweede Wereldoorlog was veel landelijk gebied, gebouwde omgeving en infrastructuur zwaar beschadigd geraakt, stonden onder water of lagen compleet in puin. Het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw begon al in de oorlog. Steden en dorpen herrezen uit het puin dankzij krachtige samenwerking en een sterke centrale sturing. In deze periode zijn veel innovatieve en ongekende ontwerpen gerealiseerd, zowel bij stedelijk herstel en uitbreiding als bij de herinrichting van het landelijk gebied en de aanleg van nieuw land.

Wederopbouwplan

De verwoeste en beschadigd geraakte steden en dorpen mochten pas bouwen, nadat de gemeenten een goedgekeurd wederopbouwplan hadden. En hoewel er tijdens de oorlog weinig is gebouwd, is er wel druk gewerkt aan ruimtelijke plannen. Na de bevrijding werd het *College van Algemeene Commissarissen voor de Wederopbouw* opgericht, dat adviseerde over het herstel van de verwoeste (binnen)steden, en namens de minister de goedkeuring verleende aan wederopbouwplannen. Alles wat met bouw, herbouw, de verdeling van bouwmaterialen, aantallen woningen en de inrichting en ordening van het land te maken had, werd centraal door het Rijk geregeld. Deze strikte overheidssturing was ook een gevolg van de krappe financiële situatie in Nederland. Pas na de start van de Amerikaanse Marshallhulp in 1948 om de Europese economie beter op gang te brengen, kwam er ook vaart in de uitvoering van de wederopbouwplannen.

Herstel en vernieuwing

Het herstel van de oorlogsschade werd ook aangegrepen om de verkrotting in de binnensteden aan te pakken. Veel gemeenten wilden meer centrumfuncties, cityvorming: meer winkels, maatschappelijke functies en zakelijke bedrijven, en minder plek voor de woonfunctie. In Rotterdam en Nijmegen keerde maar 10 tot 15% van de woningen terug in de binnensteden. Wanneer we kijken naar de resultaten van de wederopgebouwde kernen, zien we vaak een mix van traditionele vormgeving en moderne inrichting. De kleinere gemeenten wilden meestal een reconstructie van de vooroorlogse situatie. Meer dan aanpassingen voor verbetering van de verkeerssituatie was dan niet gewenst. In de grotere gemeenten koos men vaak voor een modernere invulling. Mede door de eigentijdse architectuur van nieuwe bouwopgaven als warenhuizen en kantoren, de nieuwe verkeersdoorbraken en de grootschaligheid van pleinen is de uitstraling van de vernieuwde binnensteden eerder modern te noemen.

Sluis Oostburg. Kaarten: MUST

Het centrum van Oostburg, gezien naar het noorden. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Siebe Swart

Wederopbouw kern Oostburg

Oostburg ligt te midden van de uitgestrekte zeekeleipolders van West-Zeeuws-Vlaanderen. De stad behoort tot de oudste nederzettingen van Zeeland. De centrale ligging op een knooppunt van wegen (en in vroeger tijden: water) had voordelen – al vroeg was het stadje de plek waar de week- en veemarkten gehouden werden – maar had ook nadelen. Een opeenvolging van opstanden, plunderingen en inundaties maken onderdeel uit van het geschiedenisverhaal van Oostburg. Sporen in het landschap – restanten van forten, burchtwallen en bastions – herinneren aan de versterkingen die door de eeuwen werden opgeworpen om de stad te beschermen. Een van de grootste klappen kwam aan het einde van de Tweede Wereldoorlog toen geallieerde bombardementen een ongekende verwoesting aanrichtten tijdens de slag om de Schelde ter bevrijding van Antwerpen en de Antwerpse haven. Naast het raadhuis en twee kerken lag ongeveer de helft van de achthonderd woningen in het dorp in puin, een kwart van de gebouwen liep schade op.

Het gemeentebestuur van Oostburg gaf in samenspraak met de rijks-gemachtigde en de streekcommissie voor de wederopbouw in 1945 de opdracht voor het wederopbouwplan aan de Middelburgse architect ir. F. H. Klokke. Tegelijk met het wederopbouwplan ontwierp Klokke een uitbreidingsplan voor de gemeente. Hij kreeg de opdracht Oostburg te ontwikkelen als regionaal en toeristisch centrum, een voortzetting van de rol die de stad voor de oorlog had ingenomen. Klokke presenteerde zijn eerste plan in 1946. Als jonge ontwerper had hij een zware dobber aan het gemeentebestuur, dat zich niet zomaar vanuit Den Haag de toekomst liet bepalen. Het plan om het wegenstelsel recht te trekken viel in goede aarde, maar in het verplaatsen van het Ledelplein zag het bestuur niets. Dit plein was vlak voor de oorlog langs een van de toegangswegen naar de stad gerealiseerd en was in gebruik als veemarkt. Klokke wilde het plein dichter naar de stad toe brengen, maar het

gemeentebestuur en de meeste inwoners waren tegen: te kostbaar en minder ideaal gelegen. Met nostalgie hadden de Zeeuwen niet veel op, want ook tegen het voornemen om Oostburg geheel in zijn 17e-eeuwse architectonische verschijningsvorm te herbouwen verzetten de inwoners zich. In 1947, na een jaar soebatten, diende Klokke zijn vernieuwde plan in. Het Ledelplein was geschrapt, maar zijn idee voor een bestuurlijk plein (Raadhuisplein) en een commercieel plein (Markt) bleef overeind. In 1949 kwam het Ledelplein in zijn door Klokke voorgestelde vorm plots terug op de tekentafel en werd het uiteindelijk ook uitgevoerd.

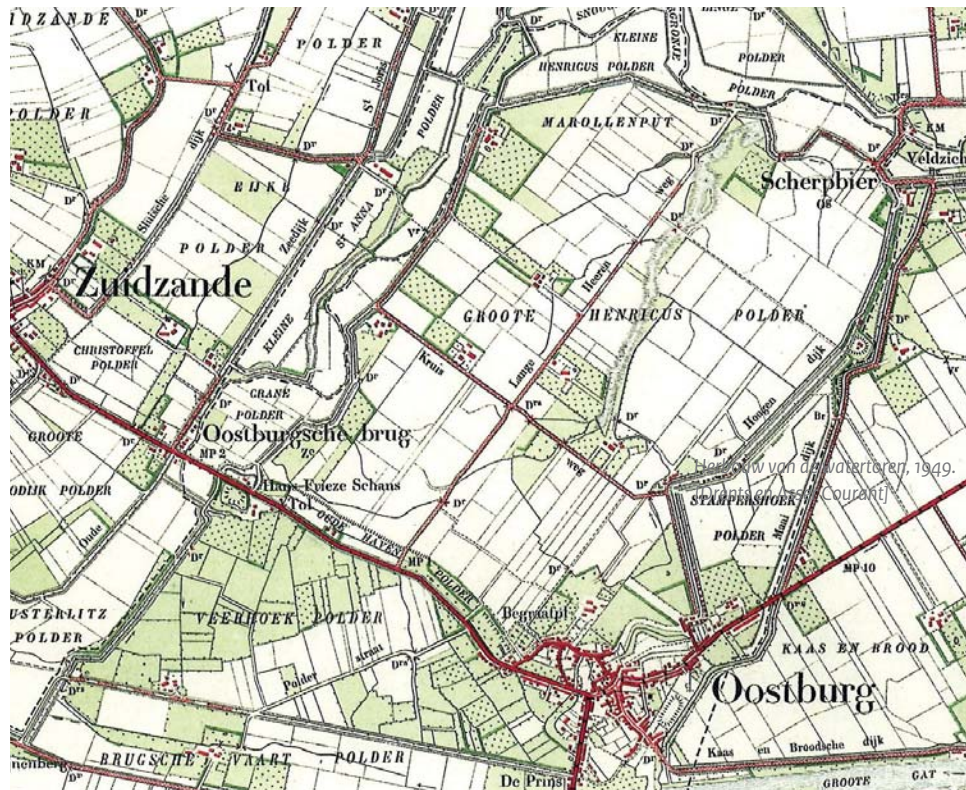
Oostburg liet er geen gras over groeien en in een rap tempo verrees een 'nieuw oud stadje'. Eind jaren veertig werd het eerste winkelpand geopend. Als eerste uitbreidingswijk kwam in juli 1949 de Kroonwijk met 152 woningen gereed. De restanten van een bastion daar werden in 1957 door de Heidemij opgenomen in een parkontwerp. Op 1 maart 1958 werd het nieuwe raadhuis (van de hand van architect J.A. Wentink uit Baarn) in gebruik genomen, sluitstuk van de wederopbouw van de stad.

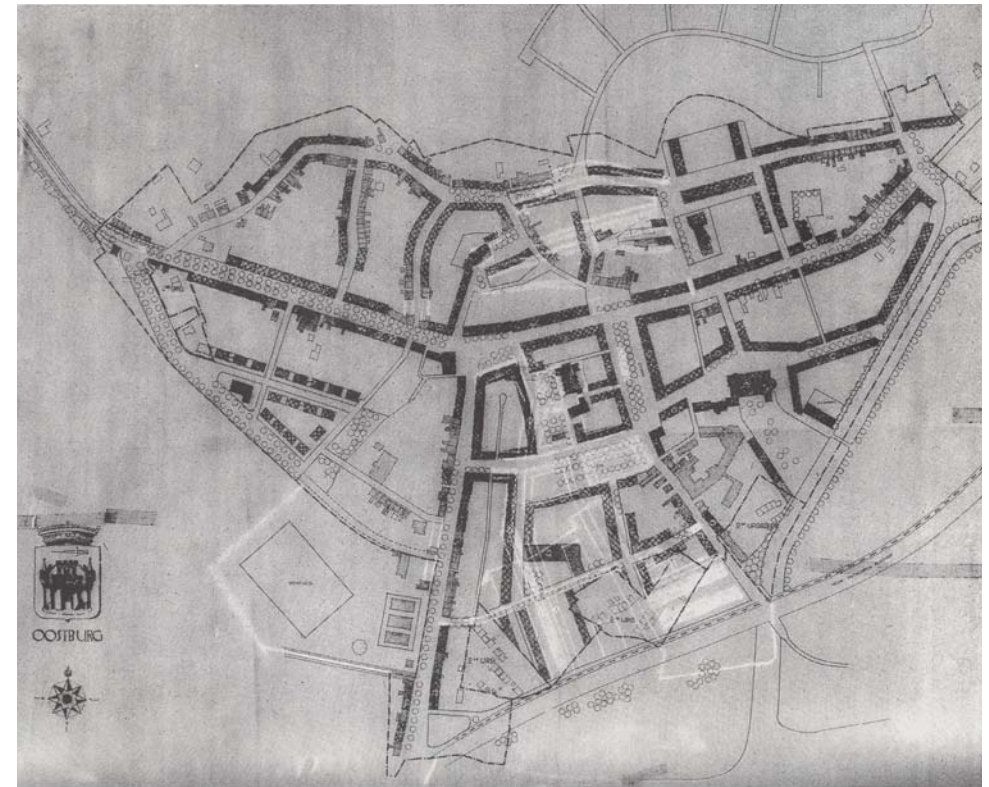
Herbouw van de watertoren, 1949. [Drents en Asser Courant]

Kerngegevens

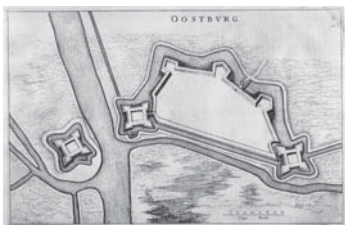
- *Materiële schade*: circa 400 woningen, raadhuis, twee kerken
- *Soort schade*: geallieerd offensief in najaar 1944
- *Ontwerper(s) wederopbouwplan*: ir. F.H. Klokke
- *Goedkeuring wederopbouwplan*: 1949

Oostburg en omgeving in 1910. Bron: Grote Historische topografische Atlas Zeeland

Het definitieve wederopbouwplan, 1949. Het eerdere voorstel met het Ledelplein op de oude plek is in de weggekaste lijnen onder het plan zichtbaar. Bron: Nationaal Archief

Bron: De zeventiende-eeuwse vestingwerken rondom Oostburg, J.Blaeu, 1649.

Het Raadhuis, in 1958 gebouwd naar ontwerp van architect J.A. Wentinck.

Uitgangspunten van het wederopbouwplan: een stad om in te leven

Het voornaamste uitgangspunt was het continueren van de belangrijke centrumfunctie van Oostburg voor westelijk Zeeuws-Vlaanderen. Vernieuwingen werden daarbij niet geschuwd. Een van de belangrijkste ingrepen was het recht-trekken en verbreden van de vier hoofdwegen waarlangs het dorp organisch was gegroeid. Door het verbinden ervan ontstonden belangrijke doorgaande routes: een noordelijke oost-westverbinding door de koppeling van de Zuidzandsestraat met de Bredestraat, via de Burchtstraat en de Brouwerijstraat en een zuidelijke oost-westverbinding doordat stedenbouwkundige Klokke de Nieuwstraat naar Sluis via het Ledelplein met de Langestraat naar Waterlandkerkje verbond.

Voor het houden van de weekmarkten werd een nieuw groot plein ontworpen, waarop ook de kermis en muziekkuitvoeringen gehouden konden worden. Hier concentreerde zich het 'streekleven': met een polderhuis, theater, bankgebouw en de twee belangrijkste cafés. Die cafés fungeerden volgens Klokke als de boerenbeurzen, plekken waar deals daadwerkelijk werden gesloten. Hij koppelde daarom het Marktplein direct aan de veemarkt, het nieuwe Ledelplein. De pleinen werden verbonden door straten met winkels en middenstandswoningen.

Het Marktplein omstreeks 1955. Bron: Zeeuws Archief

Een reeks openbare gebouwen bepaalden het nieuwe aanzicht van Oostburg. Klokke situeerde ze bewust aan de pleinen, zoals het raadhuis (J.A. Wentink, 1958), het Ledeltheater (L.W. Rosenkranz, 1953) en het rijkskantorengedrag (rijksbouwmeester G. Friedhof, 1949). Door hun prominente plaatsing namen ze de rol over die de kerken voor de oorlog hadden. Klokke: 'bij de situaties van de kerken ben ik er vanuit gegaan dat zij op dominante plekken kwamen, doch opzettelijk buiten het drukke leven van auto's en zaken doen. Een kerk moet niet willen concurreren met de bioscoop maar de achtergrond vormen van het leven van alle dag'. De NH-kerk of Elooikerk die Klokke zelf ontwierp (1950, toren 1958) kwam op haar oude plek te staan, centraal in het dorp, maar in de luwte van winkelblokken en omringd door groen. Ook de RK St. Eligiuskerk van architect F. Mol (1949) verschoof hij tot achter de Markt. De Gereformeerde Kerk projecteerde hij in de Molenberg, een rustige woonstraat.

In het noordoosten van de bebouwde kom is de gebombardeerde, witte watertoren in 1950 op dezelfde plek herbouwd door A.J. van Eck (met kunstwerk van Johnny Beerens uit Breskens, 1995). Ten noorden van de stadskern, tussen de Noordwal en Kroonwijkstraat, werd een plantsoen aangelegd rondom de resten van een bastion. In een waaivorm eromheen lag de Kroonwijk of Finlandwijk, met haaks op het plantsoen rijtjes eenvoudige, traditionele arbeiderswoningen.

Ansichtkaart, omstreeks 1955. Bron: Zeeuws Archief

De kernkwaliteiten

In 'Kiezen voor Karakter', de rijksvisie op erfgoed en ruimte (2011), zijn drie fysieke kwaliteiten genoemd die in de kern beschrijven waarom dit wederopbouwgebied van nationale betekenis is:

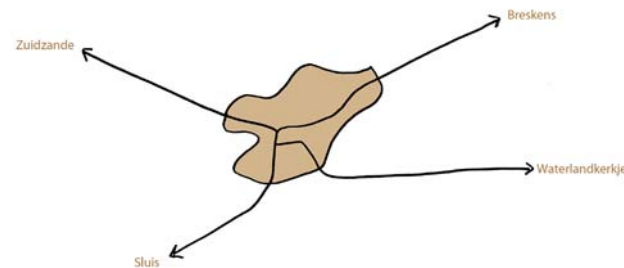
- een vernieuwde en uitgebreide dorpskern;
- een verbeterde verkeersstructuur en herstelde historische bouwwerken en vestingwerken voor toerisme;
- een traditionele opbouw en architectuur.

Deze kwaliteiten zijn in dit gebiedsdocument nader gedefinieerd, uitgewerkt en waar nodig aangevuld.

Wat zijn de ruimtelijke erfenissen uit het wederopbouwplan en welke kwaliteit geven ze momenteel aan de stad? Hierna volgen de kernkwaliteiten die bijdragen aan de beleefbaarheid van de wederopbouw kern van Oostburg. Meestal zijn ze nog herkenbaar, soms zijn ze vertroebeld, maar bieden ze juist bij toekomstige ingrepen aanknopingspunten.

1. Het karakter van een toeristisch streekcentrum

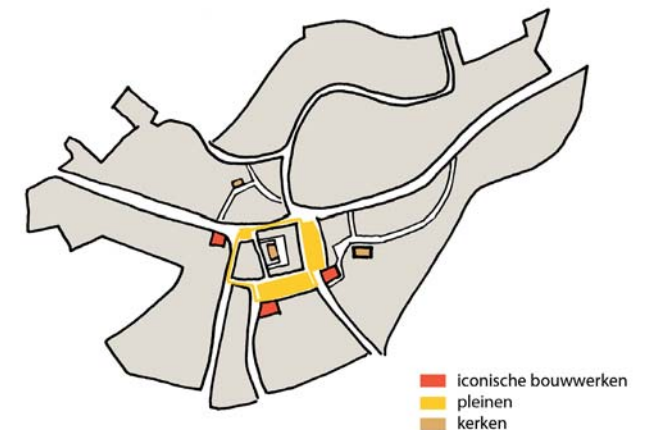
Een van de belangrijkste verdiensten van het wederopbouwplan is dat het een nieuwe dorpskern heeft opgeleverd die de belangrijke centrumfunctie van Oostburg faciliteert. De kern is compact en heeft goede verbindingen naar de omliggende plaatsen. Voldoende plek voor winkels en regionale functies (kantongerecht, stadhuis, polderhuis, theater) garandeerde dat Oostburg haar oude functie als marktplaats en toeristisch streekcentrum na de oorlog als vanzelf weer oppakte en nog altijd vervult. Een correspondent op 7 november 1952 schreef in het Algemeen Handelsblad: 'Terecht zijn de Oostburgers trots op hun nieuwe oude stadje. Deze trots wordt vooral gerechtvaardigd op een Woensdagmiddag, als het markt is en van heinde en ver (ja, ook uit het oostelijk deel, dat toch weer zo'n heel ander wereldje is, dan het westelijk deel) en uit België boeren en burgers naar de Oostburgse markt trekken om er zaken te doen en winkels te bezoeken om van de cafés en restaurants niet eens te spreken, want we zijn in het Zuiden nietwaar?'

Het karakter van een toeristisch streekcentrum

2. Een stelsel van pleinen en iconen

De wetten van het handelsverkeer waren een belangrijke grondslag voor het ontwerp van het wederopbouwplan. In Oostburg heeft dat geresulteerd in een stelsel van pleinen met voldoende ruimte voor 'het streekleven': weekmarkten, de veemarkt en muziekopvoeringen. Winkelstraten koppelen de pleinen, waardoor een vanzelfsprekende looproute is ontstaan. Elk plein heeft een eigen sfeer en functie, tot stand gebracht door een koppeling met iconische bouwwerken: het Raadhuisplein als politiek centrum, de Markt met veel commerciële functies en het culturele Ledelplein met het Theater. Opvallend is dat de kerken in de luwte van de dagelijkse drukte gesitueerd zijn. Ze zijn wel zichtbaar, maar meer op de achtergrond, zodat de ruimte direct om de kerk een rustig en waardig karakter heeft. Inmiddels zijn grote delen van het centrum ingericht als voetgangersgebied, wat de verkeersstructuur heeft gewijzigd.

Een stelsel van pleinen en iconen

3. Een bijzondere woonwijk

De Kroonwijk of Finlandwijk is in structuur en betekenis van bijzondere waarde voor Oostdorp. De materialen voor de bouw werden geschonken door Finland. De wijk heeft de vorm van een kroon, ter herinnering aan de kroning van koningin Juliana in 1948. De straatnamen herinneren aan Finland: de Kolkastraat verwijst naar de Finse havenstad vanwaar het benodigde hout werd aangevoerd, de Bestevaerstraat naar de naam van het schip waarmee het hout werd vervoerd. De wijk is ruim opgezet, met diepe achtertuinen. Het centraal gelegen gereconstrueerde bastion is naast een herinnering aan de vestingwerken die eens Oostburg beschermden, een prettig en groen middelpunt van de Kroonwijk.

Een bijzondere woonwijk

4. Architectonisch contrast

Kenmerkend is de pandsgewijze opbouw van de winkelstraten met sobere, traditionele en shake-hands-architectuur (een mengvorm van moderne en meer traditionele elementen). Het zijn echter de forse openbare gebouwen die de show stelen. Ze hebben een hoge architectonische kwaliteit, zoals het moderne raadhuis met hoogwaardige kunstwerken, het Ledeltheater met fraaie entreepartij en dakrand, maar ook de terughoudende baksteenarchitectuur van de RK St. Eligiuskerk. Deze bijzondere gebouwen – met een onderscheidende architectuur, hoogte en omvang – representeren Oostburg als een regionaal centrum.

Architectonisch contrast

Conclusie

De meeste uitgangspunten uit het wederopbouwplan werden gerealiseerd en bleken duurzaam, want Oostburg is nog altijd een van de best bewaard gebleven voorbeelden van de wederopbouw. Het is aan het wederopbouwplan te danken dat de stad een relatief hoog voorzieningenniveau heeft en functioneert als regionaal centrum. Bijzonder zijn de drie grote pleinen gekoppeld door winkelstraten, al is de verkeersstructuur niet meer zo helder als voorheen, doordat grote delen van het centrum ingericht zijn als voetgangersgebied.

Op de kaart zijn de kernwaarden van de wederopbouw van Oostburg samengevat in één beeld.

- een compacte kern in een weids landschap met goede verbindingen naar de omliggende plaatsen;
- een stelsel van pleinen en iconen, met de kerken in de luwte;
- de kroonwijk als bijzondere woonwijk;
- de watertoren als icoon bij het binnenrijden van de stad;
- de resten van het bastion die in een parkontwerp zijn opgenomen;
- de pandsgewijze opbouw van de winkelstraten;
- het architectonische contrast tussen de relatief sobere architectuur van de woon- en winkelpanden en de rijke uitvoering van de openbare gebouwen.

Bronnen: **A. Blom (red.)**, *Atlas van de Wederopbouw Nederland 1940-1965*, Rotterdam 2013. **K. Bosma (red.)**, *Een geruisloze doorbraak*, Rotterdam 1995, pp 108-112, 115-120. **Ir. C. Pouderoyen**, 'Plan voor den wederopbouw van Rhenen', *Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw* 21 (1940) nr 12, pp 224-232. **Urban Fabric en Steenhuis stedenbouw/landschap**, *Wederopbouwkerneln in Nederland, Rhenen*, Schiedam 2009. **J. Zietsma**, 'De wederopbouw van Rhenen', *Bouwkundig Weekblad* 63 (1945) nr 1, pp 9-11.

Colofon

Gebiedsdocument Oostburg

Samenstelling en tekst: SteenhuisMeurs

Afbeeldingen: Alle afbeeldingen zijn afkomstig uit de beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, tenzij anders vermeld

Tekeningen en kaartmateriaal: SteenhuisMeurs

Coverfoto: Dorp, Stad en Land

Ontwerp: Tegenwind grafisch ontwerp

Bij het tot stand komen van deze publicatie is zoveel mogelijk getracht toestemming te krijgen voor het beeldgebruik van de oorspronkelijk rechthebbenden of hun uitgevers. Indien een rechthebbende denkt aanspraak te kunnen maken op een beeld, dan kunt u contact opnemen met InfoDesk info@cultureelerfgoed.nl.

©Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2016

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staat voor de bescherming van het roerende en onroerende erfgoed van nationaal belang. Met specialistische kennis stimuleert de dienst een goede zorg voor archeologie, monumenten, cultuurlandschap, beeldende kunst en kunstnijverheid.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort
033 – 421 7 421 | fax 033 – 421 7 799
info@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl